

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

ЛІТЕРАТУРА В ШКОЛІ

ОРГАН МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР

ДЕВ'ЯТИЙ РІК ВИДАННЯ

3

ТРАВЕНЬ — ЧЕРВЕНЬ

ДЕРЖАВНЕ
УЧБОВО-ПЕДАГОГІЧНЕ ВИДАВНИЦТВО
«РАДЯНСЬКА ШКОЛА»
Київ—1959

Т. Ф. БУГАЙКО, Ф. Ф. БУГАЙКО — Література в новій школі	2
---	---

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ

Проблеми соціалістичного реалізму	12
Є. О. СВЕРСТЮК — Про композицію літературного твору	27

МЕТОДИКА ЛІТЕРАТУРИ

Т. В. РУБЦОВА — Виховання в учнів інтересу до читання	38
О. М. БАНДУРА — Теоретико-літературні вправи в 5 класі	45
Н. Б. ОЛЛЯК — Прийоми характеристики образів трилогії «Прапороносці»	51
Г. ЗАЛЕСЬКА, Ф. МІСЮРА, П. СЛОНІМ — Учнівські драматичні гуртки та лялькові театри	59

ТРИБУНА СЛОВЕСНИКА

В. Я. НЕДІЛЬКО — Обговорення питань перебудови програми	65
Л. Е. НЕДЗВЕЦЬКА — Без творчої ініціативи	66
І. В. ОМЕЛЯНЕНКО — Думки про нову програму	68
Д. К. КУЦЕНКО — Сім раз одміряти	69
В. А. ШЕВЧЕНКО — Програми для шкіл робітничої і сільської молоді	72
І. Я. КОРОТУН — Два проекти програм	74
Г. М. ЛИТВИНЕНКО — Питання позакласної роботи в новій програмі	75
М. А. СЕМЕНЧЕНКО — Закласти міцний фундамент літературних знань	76
В. М. СКРИПКА — Проект програми для 9—11 класів потребує переробки	77

КРИТИКА І БІБЛІОГРАФІЯ

О. К. БАБИШКІН — Анатолій Мороз. Про народність у літературі	78
П. П. ПЕРЕПЕЛИЦЯ — М. Йосипенко. Марко Лукич Кропивницький	81
С. К. СКІРТА — В. Я. Андрущенко. Методика переказу в середній школі	84
А. Н. МАЛЯРЕНКО — «Народна просвета»	87

КОНСУЛЬТАЦІЯ

М. А. РУДЕНКО — Чи позитивний образ Чіпки?	91
--	----

ХРОНІКА

З'їзд письменників Радянської України	94
Нові книги	96

Тираж 20400	Головний редактор П. Д. МИСНИК. Редакційна колегія: О. І. БІЛЕЦЬКИЙ, Т. Ф. БУГАЙКО, П. К. ВОЛИНСЬКИЙ, М. К. ГУДЗИЙ, С. А. КРИЖАНІВСЬКИЙ, Б. М. МІЗЕРНИЦЬКИЙ, М. А. РУДЕНКО, І. О. СИНИЦЯ, Н. Є. ЧЕКИН. Відповідальний секретар О. В. КОВАЛЬЧУК.
БФ 13219	
Замовлення К-111	

Журнал «Література в школі»
(на українском языке)

Техн. редактор О. О. Чала. Коректор Л. К. Косач

Адреса редакції: Київ, 53, Ново-Павлівська, 5. Телефон 5-65-81.

Друк. арк. 6, Обл.-видавн. 9,5. Формат паперу 70×108¹/₁₆.
Підписано до друку 6.V 1959 р.

Київська обласна друкарня, вул. Леніна, 19.

Т Р И Б У Н А С Л О В Е С Н И К А

Обговорення питань перебудови програми

ЯГОТИНСЬКИЙ РАЙОН, КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

По-діловому пройшло обговорення статті Є. І. Жицького «Перебудувати шкільну програму з української літератури» та проекту програми для 5—8 класів на засіданні методоб'єднання словесників Яготинського району, Київської області. Присутні схвалили думку Є. І. Жицького про побудову програми з літературного читання за тематичним (5 клас) та хронологічним (6—8 класи) принципами, позитивно оцінили добір художніх текстів для 5—7 класів. Але схема програми для 8 класу викликала у них рішучі заперечення.

Вчитель школи № 3 м. Яготина О. С. Непорожній підтримав слушні пропозиції збагатити курс літературного читання творами таких видатних письменників, як В. Чумак, В. Еллан (Блакитний), В. Сосюра, А. Малишко. Він висловився проти включення до програми 5—8 класів великих розміром і складних для засвоєння учнями творів («Прапороносці» О. Гончара, «Борислав сміється» І. Франка, «Бур'ян» А. Головка тощо). Адже проект програми пропонує вивчати художні тексти у скороченому вигляді, й учні не зможуть засвоїти ідейно-художній зміст цих творів у їх неповторній красі. Щоб випускники нової восьмирічної школи дістали уявлення про творчість видатних радянських прозаїків, треба включити до програми 8 класу інші твори (новелу «Гори співають», повість «Щоб світився вогник» О. Гончара, оповідання А. Головка тощо). О. С. Непорожній рекомендує також вивчати у 8 класі поезії В. Чумака («Я порву ті вінки», «Червоний заспів» — 2 години), В. Еллана («Повстання», «Червоні зорі» — 2 години), В. Сосюри («Комсомолец», «Дніпрельстан» — 3 години), повість І. Микитенка «Брати» (5 годин) та поему А. Малишка «Прометей» (3 години).

Д. А. Шандура (Червонівська семирічна школа) відстоював потребу введення в програму з літератури для восьмирічної школи нових імен. На його думку, доцільно було б замінити оповідання О. Донченка «Сад», що вивчається в 5 класі, твором вищої художньої якості та ідейно-пізнавальної цінності (наприклад, оповіданням І. Микитенка «Вуркагани» або якимось із творів М. Трубляїні чи Ю. Збанацького). В 6 класі необхідно залишити цікаву й доступну повість І. Франка «Захар Беркут», яка, до речі, буде єдиним художнім твором з давнього минулого нашої країни в програмі з української літератури. Слід також ознайомити шестикласників з поезіями Я. Щоголева «Ткач» та «Зимовий ранок». Замість новели В. Стефаника «Катруся» доцільніше вивчати «Новину», трагічний зміст якої діти відразу розуміють і глибоко переживають. До програми слід включити твори В. Самійленка («Божий приклад», «Українська мова» або «На роковини смерті Т. Г. Шевченка»).

І. Ф. Пилипенко (Яготинська семирічна школа) вважає, що у програмах з літературного читання та літератури треба додержуватися наступності. Ні в якому разі не варто вводити в програму для шкіл першого і другого ступеня одні й ті ж твори. Виступаючий погодився з думкою О. Л. Корчика про недоцільність дублювання творів П. Тичини «Пісня трактористки», М. Рильського «Ленін» в різ-

них класах. Він також підтримує Є. І. Жицького в тому, що на уроках треба якомога більше працювати над художнім текстом — хай частіше лунає живе слово в класах, хай захоплюються ним учні! Аналізувати ж художні особливості слід обережно, з почуттям міри, щоб не вбити живої краси художнього твору. І. Ф. Пилипенко висловив сумнів у доцільності відведення окремих годин для позакласного читання.

Директор середньої школи № 3 м. Яготина Д. П. Дубошій підтримав думку учасників обговорення про те, що слід поповнити програму новими літературними іменами і творами. У програму треба включити також зразки пейзажної лірики, які мають визначну естетичну цінність. Слід відбирати для вивчення в школі емоційно наснажені твори, ідейному багатству яких відповідає довершена художня форма.

П. С. Цілий (інспектор Яготинського райВНО) заперечує Є. І. Жицькому, що виступає за скорочення оглядових тем. Особливо корисні оглядові теми в 11 класі, де є потреба ширше ознайомити школярів з творчістю видатних письменників, які текстואльно не вивчаються.— В. Сосюри, Ю. Яновського, М. Стельмаха.

Вчителька школи № 1 м. Яготина Г. Ю. Вибранівська погоджується з Б. М. Мізерницьким щодо необхідності проведення уроків різних типів, удосконалення методів і прийомів навчання. Слід всіляко активізувати діяльність учнів, спрямовувати на більшу самостійність у роботі, виховувати і розвивати їхні естетичні смаки та нахили.

Г. Ю. Вибранівська запропонувала ввести у 9—11 класах практичний курс стилістики, бо саме стилістична невправність, бідність мови є найбільшою вадою учнівських робіт, і ця вада не може бути виправлена без такого курсу.

В. Я. НЕДІЛЬКО.

Без творчої ініціативи

В запропонованому проекті програми з української літератури для 9—11 класів («Література в школі», 1959, № 2), на відміну від діючої програми для 8—10 класів, скорочено кількість творів (знято, як правило, ті тексти, що вивчаються в 5—8 класах), подано нову редакцію деяких тем, чіткіше систематизовано матеріал з теорії літератури, окремо виділено час на розвиток усної й писемної мови. Ці зміни не викликають заперечень.

Проте проект програми в такому вигляді не може забезпечити повноцінного вивчення української літератури на другому етапі середньої освіти. Насамперед не задовольняє кількість годин, відведених на вивчення літератури в 10 і 11 класах. 144 години — вкрай недостатній, мізерний час для двох навчальних років, щоб дати словесникові реальну можливість успішно виховувати нову людину, в якій повинні гармонійно поєднуватися духовне багатство, моральна чистота і фізична загартованість. Справді, візьмомо 11 клас. Із 68 годин лише 38 припадає на вивчення біографій і творів радянських письменників. Хіба можна за цей аж надто «куций» час дати старшокласникам всебічне й яскраве уявлення про одну з найбільших і найбагатших літератур соціалістичного реалізму? Я вважаю, що не можна, навіть у тому разі, коли допустити, що всі вчителі літератури — досвідчені й висококваліфіковані.

Зменшуючи кількість годин на вивчення літератури в 10 і 11 класах, автори проекту не зважили на те, що у старшокласників надзвичайно сильно розвинена пристрасть до читання (часто-густо без вибору, будь-яких книг), в учнів виробляється досить стійкі естетичні смаки. Тому, на мою думку, шкільну літературну освіту в цей час аж ніяк не слід послаблювати. Навпаки, вона має бути цілеспрямованішою, дійовішою, систематичнішою. Могутній виховний вплив літератури плідно позначиться на вивченні всіх шкільних предметів і, зокрема, предметів політехнічного циклу.

Не виявили упорядники проекту програми творчого розуміння своїх відпові-